

1 כשחבנו למעלה דלא היה מקום לומר כו
 כלל עתה. רק המדרש מפרש ליה שהוא בגדר
 תמיה ופליאה הו' תמימה. ואמר להם כלשון
 תמיה אני יוסף הערד אני חי כמתמיה ואמר
 אני מבין הירך יכול אבי לחיות עד עתה מרוב
 צערו שאינו יודע ממני עד עתה. וזכרתי אלו
 נטמן ברמי שאלה גדולה להם וגם סתירה על
 כל צענותיו של יהודה בדיכחונו. דכל צענותיו
 של יהודה היה מצעדו של יעקב שיגרם לו
 בלקיחתו את מימין ואיב' הר' קשה עליהם
 11 למדוע לא חששו הם לצערו של אביהם ומכרו
ליוסף. גם ראם יכול לחיות בלא יוסף כן יהיה
 יכול לחיות בלא בנימין. וזהו אחי שהגדילו
 לפניו גורל הרחמנות של אביהם כשיקח ממנו
 בנו אהובו סידר להם מעשה עצמם זכאלו
 12 מתוכחתו ולא יכלו אחיו לענות לו על תוכחתו
 כי הוא סחידה וקושיא עליהם מצעמם על
 עצמם וזהו שסיים המדרש לכשיבא הקב"ה
 ויזכיר לכל אחד לפי מה שהוא. דקרק ואמר
 לפי מה שהוא דגם ביום הדין יהיה התוכחה
 13 לכל אחד ממעשיו על מעשיו דהו' מעשיו
נחפסים ממעשיו דהאן הם סותרים זה את זה
דעל כל עין חשבת בפני עצמו טובה האדם שיש
לו קצת תירוק דהו' כל דרך איש ישר בעתו.
 ולמשל מי שאינו נחת צדקה טובה כדעתו שיש
 26 לו תירוק כבוד ורוחק הפתסה ודיבד
 ההצטרפות של הכרחיות מבני ביתו עד שאין
 כבודו לפור על אחריב. והגם דאין זה תירוק
 מספיק כלל יכמו שאמרו בספסוף גיטין נ"ח ו' א'
 אם רואה אדם שמינתוהו סמוצמסין יעשה טהם
 31 צדקה ואפי' עני המתפרנס מן הצדקה יעשה
 צדקה. מים קצ' תירוק וירחי הוא דהו' אינו
 לדמות עניו העשיר הקופץ ירו מצדקה לעניו
 המגיע לעני שאינו נחת צדקה. ואיב' בתירוק זה
 הו' יזקל עניו הרובה אמנם נראים לו
 36 ממעשיו אשר במקום אחר פיר הרבה ממון
עבוד דבר שאינו הגון כמו להשיג איזו תאנה
האמורה או בכתי או עבוד מתלוקה וכמה ממון
מפור ללמד לבנו דברים שאינם הגונים ומרוב

1 כשחבנו למעלה דלא היה מקום לומר כו
 כלל עתה. רק המדרש מפרש ליה שהוא בגדר
 תמיה ופליאה הו' תמימה. ואמר להם כלשון
 תמיה אני יוסף הערד אני חי כמתמיה ואמר
 אני מבין הירך יכול אבי לחיות עד עתה מרוב
 צערו שאינו יודע ממני עד עתה. וזכרתי אלו
 נטמן ברמי שאלה גדולה להם וגם סתירה על
 כל צענותיו של יהודה בדיכחונו. דכל צענותיו
 של יהודה היה מצעדו של יעקב שיגרם לו
 בלקיחתו את מימין ואיב' הר' קשה עליהם
 11 למדוע לא חששו הם לצערו של אביהם ומכרו
ליוסף. גם ראם יכול לחיות בלא יוסף כן יהיה
 יכול לחיות בלא בנימין. וזהו אחי שהגדילו
 לפניו גורל הרחמנות של אביהם כשיקח ממנו
 בנו אהובו סידר להם מעשה עצמם זכאלו
 12 מתוכחתו ולא יכלו אחיו לענות לו על תוכחתו
 כי הוא סחידה וקושיא עליהם מצעמם על
 עצמם וזהו שסיים המדרש לכשיבא הקב"ה
 ויזכיר לכל אחד לפי מה שהוא. דקרק ואמר
 לפי מה שהוא דגם ביום הדין יהיה התוכחה
 13 לכל אחד ממעשיו על מעשיו דהו' מעשיו
נחפסים ממעשיו דהאן הם סותרים זה את זה
דעל כל עין חשבת בפני עצמו טובה האדם שיש
לו קצת תירוק דהו' כל דרך איש ישר בעתו.
 ולמשל מי שאינו נחת צדקה טובה כדעתו שיש
 26 לו תירוק כבוד ורוחק הפתסה ודיבד
 ההצטרפות של הכרחיות מבני ביתו עד שאין
 כבודו לפור על אחריב. והגם דאין זה תירוק
 מספיק כלל יכמו שאמרו בספסוף גיטין נ"ח ו' א'
 אם רואה אדם שמינתוהו סמוצמסין יעשה טהם
 31 צדקה ואפי' עני המתפרנס מן הצדקה יעשה
 צדקה. מים קצ' תירוק וירחי הוא דהו' אינו
 לדמות עניו העשיר הקופץ ירו מצדקה לעניו
 המגיע לעני שאינו נחת צדקה. ואיב' בתירוק זה
 הו' יזקל עניו הרובה אמנם נראים לו
 36 ממעשיו אשר במקום אחר פיר הרבה ממון
עבוד דבר שאינו הגון כמו להשיג איזו תאנה
האמורה או בכתי או עבוד מתלוקה וכמה ממון
מפור ללמד לבנו דברים שאינם הגונים ומרוב

12 הוא בענין האמתה וכמו שאמר הכתוב
 ופעם יזיד וחקיק לא שמרו יתעום
 בזכיהם. דבחורה יש חוקים ומצות. והחוקים
 דם דברים שאין להם מבוט בהשכל להשיגם
 ועיכ שמירת החוקים הם קשים קצת יותר
 משמירת המצות והמשפטים אחר שאין שכל
 האנושי מחייבן ומשיג אותם ולהחוקים צריך
 חייוק יותר באמונה ועיכ עונש העובר עליהם
 לכאורה נראה ידויה קטן מהעונש העובר על
 המצות המוכנים בשכל האנושי כי בחוקים
 היצחיד מתחזק יותר וכאמרו במדרש דעל
 13 החוקים היצחיד ורשעים מנינים לישראל. אמנם
 דאים אנתנו בחוש אשר כל אפקודי הוסין.
 חכפיה והכחשת האמונה לא בא להם סחמת
 רוע מוגם שקשה להם להאמין דבר שאינם
 משיגים בשכלם רק אורכה כל המינות שלהם
 14 לביא להם עיי' אמונה. שראה באינו ספר דבי
 מינות הגם שהכריח היה בור ריק גם משכל
 האנושי. דהוא מאמין לכל דברו וסומך עליו
 בטומא בארובה לכפור בתודיק ונמצא חכפיה
 באה להם עיי' אמתתם וכפשי מאמין לכל דברו
 15 דהכחשיב. ועד כי בטח נוכל לומר על משכילי
 זמנו כי הם אכזרונלחבערן וזהו שהחזאון
 הנביא וחוקיו לא שמרו. דלא רצו להאמין
 בחוקים. ויתעום כזכרם דלחכוב ששמע משקרה
 אחר האמין בהם לתעות מתוהדיק. וכן הניא
 16 לבעניו למוד החזיה אשר הרבה מהאנשים
פוטרים עצמם מחיוב הלמוד יען כי שכלו אינו
מונשר להשיג לימוד החזיה יען כי הוא בטבע
גם השכל. אבל כשחבנו רב השכל ונמצא בו

(2) ח' קי"ט פ"ג

דתנא אשה הפרם וי' יסוריה דהי' כהה החתום מדין באשה
 שנתה בני' ושבת בעלה ונשי' לה ווא לא ידקה יסור' לה בעלה ויהיה
 שריאין וספסוף לפתוח רבי עקיבא כי היה משה להא פוסק ויהי בני'
 אפר ומה כי שנתין לאמה בש' רוד' יעלה ביה בש' משה אמה תעיה
 צדקה משה וסלודת כי שנתין לאביל בש' הו' יעלה ביה בש' הו' על
 אחת כסה וכסה

מהרו ועלו אל אבי ואמרתם אליו כה אמר בן יוסף
שמני אלקים לאדון לכל מצרים (מ"ה ט')

(כב) לכלם נתן לאיש הלמיד כפחח. תליטת שמלת. חלוקין ומכנסים שדרך בני אדם להחליף. וזומה לו: היא שמלתו לעגורו (שפוח כב טו). ויזא מלבושים בגדים. לפי שגורם להם שקרעו בגדיהם שלא כדק בשצוה לתת הגביע באמתחת בנימן. ונהבישו על שהיו קרועי בגדיהם. ולבנימן על ידי שלא היה במכירתו נתן שלש מאות כסף אכל לשאר אחיו שמכרתו לא נתן כדי לקנות כל א' ואחד עשר ידות סדמי עבד. כמו שאמר רבנחיו בניטין פרק השולח¹⁶: המוסר עבדו לעבד כוכבים קנסין אותו עד עשרה ברמיי. והשליש מאות כסף הם עשר ידות סדמי עבד ברבתי כפרשת משפטים: כסף שלשים שקלים יתן לאדוניו (שמית בא לכו).

② מפרש

שמעתי מקשים בשם הארמור מרזין איזו בשורה טובה היא לאבי שמבשרים לו שהיא ארון לכל מצרים אינה חשיבות היא ליעקב שיש ליוסף כבוד מרומה. ומרעך כי המילה שמני, הוא, שם אני אלקים לכל מצרים, יוסף השפיע על תושבי מצרים, שיאמינו שאלקים הוא ארון לכל מצרים, והי בשורה טובה ליעקב אבינו, עכ"ל. ולי נראה פשוט בפשטות, אך אבותנו רגילים להוסיף קבלתי מישרה מאיש פלוני, וכ"ש מי שמקבל משרה גבוהה ורמה, כמו ראש הממשלה וראי יאמר שהמלך מינה אותו להיות ראש ממשלה, אבל יוסף הצדיק לא אמר פרעה מינה אותי לראש ממשלה כי מצא חן בעיניו, אלא אמר שמני אלקים לאדון לכל מצרים, הוא מאמין באמונה שלמה שאלקים נתן לו המשרה הרמה הזאת וזוהי בשורה טובה ושמחה גדולה בשביל יעקב אבינו, אחרי שלש עשרה שנה שעזב את אביו ועברו עליו כל הצרות והחשיכה יצא לאור גדול, ויוסף נשאר בצדקתו ואמונתו כאילו הוא היה כל הזמן בבית אביו ושום מצב לא יכול להשפיע על יוסף, והי שמחה גדולה בשביל יעקב אבינו ע"ה, וזוהי בשורה טובה בשבילו שאין למעלה ממנה, אע"פ שיוסף היה יכול לתלות כל הכבוד בכוחו וגבורתו, כי הם גרמו לו את כל הכבוד, בכל זאת הוא לא תלה בפסוקותו, ותיקף כשבא אל פרעה אמר: כלעדי אלקים יענה את שלום פרעה האחרי הפתרון וגם אחרי שראה שנתקיים הפתרון כמו שאמר, לא תלה בוכמתו אלא באלקים שהושיבו על כסא זה.

א"כ ק"ו כשהקב"ה עשה לנו כוזבנו גיטיים כ"כ גלויים, שנסר רבים ביר מעטים, מעטים בכמות ובאיכות, מלבד שהם רבים היה להם כ"כ הריבה נשק שעינינו לא ראתה אותם, נתקיים בנו משרה הסתוב "ישועת ה' כהרף עין" מי פילל שכ"כ מהר נמצא אותם, אפ"ר אלו שתבעו כל הזמן שאנחנו צריכים להאקף אותם, ג"כ לא חשבו שהניצחון יהיה כ"כ מהר לצדיק, א"כ ראינו בעינינו שה' איש מלחמה הוא לזם בעדנו, לא ע"י מלאך ולא ע"י שליח, כי אפי' מלאך לא היה יכול לגמור המלחמה כ"כ מהר אלא הקב"ה בכבודו ובעצמו יוד למצרים והכה אותם, ולא רק את הנכורים, ואם בני ישראל יאמינו בזה באמונה שלימה והרחוקים מאמונה יתחילו להאמין במלך מלכי המלכים, או גם הגוים יאמינו כי ה' נלחם בערינו, ולא יציו עוד יותר להלחם אתנו ויתפשרו בעל כרחם אתנו, אבל אם ה"ו אנחנו לא נאמין באמונה שלימה כי ה' נלחם במצרים, אלא נאמר שכוחנו ועוצם ידינו הוא זה, או גם המצרים לא יאמינו ויחפשו יותר נשק כדי שיהי יותר חזקים מאתנו וילחמו אתנו ויבוסת האמונה נגאלנו ממצרים לשנים, וגם עכשו נגאל ממצרים בנות האמונה הנרדפה במלך מלכי המלכים.

⑧ ז' א"ו יוסף יוסף

(מ"ה ט') ויגידו לו לאמר עדי יוסף חי וכי הוא מושל בכל ארץ מצרים ויפג לבו כי לא האמין להם וידברו אליו את כל דברי יוסף אשר דבר אליהם וירא את העגלות אשר שלח יוסף וישא אתו ויחיי רוח יעקב אביהם. ופירש"י סימן מסר להם במה היה עוסק כשפירש ממנו בפרשת עגלה ערופה זהו שנאמר וירא את העגלות אשר שלח יוסף ולא נאמר אשר שלח פרעה (בראשית מ"ה ט') וגילו לנו חז"ל שיעקב אבינו לא האמין שכנו יוסף חי עד שמסרו לו את הסימן שהיה עוסק ע"ה בפרשת עגלה ערופה כשפירש ממנו. והוציאו מלח העגלות מקריאתה בקמץ ודרשה כאילו נקרא בסגל. אמנם דבר זה דורש ביאור רב, כי מפשטות הכתוב נראה שספרו לו כל המאורעות וכל הדברים אשר דבר יוסף, ובכל זה פג רוחו של יעקב ולא האמין להם. ובראי היו סימנים וזוהי שמוכיחים על אסות דבריהם כי מנין ידע שמוח האחים. ושנותיהם להבחין בין הבכור והקטן ודבר לשון הקדש, והראה להם שהוא מוחל. וגם אחרי שגילה אותם שהוא יוסף הכירוהו כשביצעת ע"ה | ולא היה להם שום חשד שאיש אחר הוא. ומרוע לא האמין להם שעה יוסף חי וכי הוא מושל בארץ מצרים? ומי הכריח חז"ל הקדושים להוציא המקרא מיד פשוטם. ולפרש שהסימן של פרשת עגלה ערופה גרם שיאמין יעקב שיוסף בנו עדיין חי?

③

היינו שכל ישראל ערבים זה לזה. כי ימצא חלל סמוך לאחד מערי ישראל, ציוחה התורה לקחת נגמ
 ולערוף אותה כנחל איתן, ויבאו זקני העיר ושופטי' ביחד עם סנהדרין של צ"א ולהחזות ש. קידו לא
 שפכו דם הוה ועינינו לא ראוי, אעפ"י שאין בנו שמץ של חשד שהוקנים הרגתו. ולמדים אני מה
 שהשוממים אחראים בעד כל ישראל, ואם נעשה נבלה זו בישראל, אחראים מנהיגיה ושופטי'
 ובהתדם אומרים, כפר נא לעמך ישראל, כי כל בני ישראל הורים במדינה הרחוקות פסקים
 הרצויה צריכים כפרה אעפ"י שלא ידעו ולא שמעו לא מהרצח ולא מהנרצח ולא מהעיר הקרובה אל
 החלל, כפר נא לעמך ישראל" כפרה בעד כל בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם. וטעם הדבר כפר
 שכל ישראל ערבים זה לזה. ואחראים אחד בעד מעשה חבריו, הקרובים הרחוקים חייבים להתענין
 במצב הרחוב והגשמי השורר בכל הסוצות ישראל ולהשתדל לפי יכולתם לשפר את מצבם. וכאשר
 יאשם אחד מהם, אשמים כלם.

כאשר נעין בשיטת יוסף הצדיק ובמהלכו בחיים, נקח לכל שהרגיש אחריה בעד אחיו. בעד
 משפחתו, ובעד עתידות עם ישראל.

9
 30 pe

ויבא יוסף את דבתם) והוא בעד את בני כלהה — בראוחו שהשכטים, מזוללים ככבוד בני
 משפחת לא נגדר אתר מעשיהם, אלא דרש עלבון האחים וקירבם אליו באהבה ובריעות. ויבא יוסף
 לדבתם רעה אל אביהם — יוסף הצדיק אינו יכול לנח בראוחו שאין אחיו נוהגים כראוי להם,
 הריש שמוטל החוב עליו לשפר ולתקן מעשיהם, הלך וסיפר ליעקב אביהם אעפ"י שידע שיוסיפו
 לא אחר על דבר זה. אבל מכיון שכל בני ישראל ערבים זה לזה אי אפשר להתעלם ממעשיהם, ולא
 להשתייך להחלול להדריכם בדרך הישר והטוב.

31

ראמר ישראל אל יוסף הלא אחיך רעים בשוכם, למה ואשלחך אליהם, ויאמר לו הנני פירשתי
 לך לשון עגוה חריות נזדר למצות אביו ואעפ"י שהי' יודע כאחיו ששונאין אותו. וסיכן עצמו
 מדין שלום אחיו, כי לא יתכן אחרת, כי הוא ערב ואחראי בשבילם. פרשת עגלה ערופה נספגה בחיי
 הצדיק, היתה לו למנוח דרך בחייו. ובה הי' בן זקונים, זו איקונים של אביו, שנשא את
 התינות בעד הכלל, ודאג בעד כל אחיו, ובעד עתידות עם ישראל.

36

ואחרי כל המאורעות שאירעו במסירת יוסף, באו אחי יוסף וסיפרו ליעקב אביהם שעד יוסף הי'
 הוא מושל בארץ מצרים, נדעו כל אבריו, ופג רוחו, היתכן שיוסף בנו חי ולא יבא לראותו.
 ונעשרים שנה? היתכן שבנו יוסף הי' מושל בארץ מצרים, במקום השחתה, בארץ מלאה זמנה?
 הן שיוסף בנו עזב את דרכו בחיים, והונית את הלימוד של עגלה ערופה שכל ישראל ערבים זה
 לזה ושכח את אביו ואת אחיו ולא דאג בעד מצבם כלל? יעקב אבינו לא היה יכול להאמין שבנו יוסף
 עזב כל כך, ואם באכזה נשתנה, מוטב הי' שלא היה חי, ויפג לבו.

41

אבל כאשר סיפרו בניו את כל אשר דיבר יוסף אליהם כי אמר להם, ועתה אל תעצבו ואל חר
 חייכם כי מכתהם אחי הגה כי למחיה שלתנני אלהים לפניכם וכו' וישלחני אל לקים לפניכם לשום
 מן שארית בארץ ולהחיות לכם לפליטה גדולה, ואת כל אשר ציום בעד אכיו, וירא את העגלות אשר
 הן יוסף לשאת אותה, לרופם את מצבו בחיים, אז הבין שיוסף בנו עדיין חי, לא שכח את תורתו.
 הן מכין שהכל הוא בהשגחת ה' להיטיב ולזכות את אביו ואח אחיו ולהיות להם לאב ולמשכיר,
 הן רות יעקב אביהם! זה הי' הענין של וירא את העגלות, וראה שעד הבין הלימוד מעגלה ערופה,
 ציוח בעד משפחתו וכלל ישראל.

46

16) הנהגת חיים ראויים

והנה בילקוט שמעוני על המזמור ההוא (תהלים כ"ג) כתב בזוה"ל: אמר רב חמא
 בר חיננא אתה מוצא אין לך אומנות בזויה יותר משל רועה שכל ימיו הוא
 הולך במקלו ובתרמילו, ודוד קרא להקב"ה רועה. אמר דוד מזקנים אתבונן יעקב
 קרא אותו רועה שנאמר האלקים הרועה אותי, אף אני קורא אותו רועה שנאמר
 ה' רועי לא אחסר, עכ"ל המדרש.

אשר התהלכו אבותי לפניו אברהם ויצחק האלקים הרעה אתי מעודי עד היום הזה. ומדברי הילקוט הנ"ל יוצא כי כאשר אמר יעקב אבינו יהאלקים הרועה אותי מעודי עד היום הזה כלל בתוך תואר חדש זה כל מה שדוהה המלך ע"ה תיאר בבהירותו הנפלאה במזמור הי רועי איך הקב"ה בכל מצב ומצב מנהיג הכל לסובה, ואילו הי מוצא תיאור אחר הכולל כל אותם ההרגשים של מושיע ומגן ומשען ומבטח לא הי משתמש בתואר זה של רועה כיון שסוף סוף יש בו גם צד נבון. וצריך לבאר למה דוקא כאן כאשר בירך את יוסף סמוך למיתתו יצא בחידוש זה לתאר הנהגת הי עמו בשם יהרועה.

והנה כתיב בפרשת ויגש (מ"ז ח-ט) ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חיך. ויאמר יעקב אל פרעה ימי שני מגורי שלושים ומאת שנה מעט ורעים היו

ימי שני הי ולא השינו את ימי שני היי אבותי בימי מגוריהם. וברמב"ן עה"פ תמה מאד וז"ל: שם לא ידעתי טעם הזקן אבינו מה מוסר הוא שיתאונן אל המלך ומה טעם לאמר לא השיגו את ימי שני היי אבותי, כי אולי עוד ישיגם ויחיה יותר מהם. ונראה לי כי יעקב אבינו זרקו בו שיבה והי נראה זקן מאד ופרעה תמה על זקנותו כי אין רוב אנשי זמנו מאריכים ימים כ"כ שכבר קצרו שנותם, ולכן שאל לו כמה ימי שני חיך כי לא ראיתי כמותך זקן בכל מלכותו, אז ענה יעקב כי ימיו שלשים ומאת שנה ואל יתמה בהם כי מעט הם כנגד שנות אבותי שהיו יותר אבל מפני היותם רעים בעמל ואנחה זרקו בו שיבה ונראה זקן מאד, עכ"ל.

וגם בדעת זקנים מבעלי התוספות לומד את הפסוק כמו הרמב"ן הנ"ל ומביא על זה מהמדרש וז"ל: בשעה שאמר יעקב מעט ורעים היו אמר לו הקב"ה אני מלסטניך מעשו ומלבן והחזרתי לך דינה גם יוסף ואתה מתרעם על חיך שהם מעט ורעים, חיך שבמנין התיבות שיש מן ויאמר עד בימי מגורי כן יחסרו משנותיך שלא תחיה כחיי יצחק אביך, והם ל"ג תיבות. ובמנין זה נחסרו מחייו שהרי יצחק חי קצ"ב שנה ויעקב לא חי אלא קמ"ז, עכ"ל.

וידוע מה שהקשה הגר"ח שמואלוויץ זצ"ל דהלא בחשבון ל"ג תבות נכללו גם ח' תיבות של שאלת פרעה ויאמר פרעה אל יעקב כמה ימי שני חיך, ומה ענין תיבות אלו להיות יעקב נתבע עליהן, הלוא אינן חלק מתלונתו על רעת חייו. ותידך דכיון שהפלת זקנותו גרמה שפרעה יתמה עליו הרי עצם לובן שערות ראשו ותואר זקנותו כתרעומת על הי יחשבו לו, כי לולא הי מרגיש כ"כ בצרותיו לא היתה זקנה קופצת עליו, ועל זה נתבע הרי שבה שנה יעקב אבינו לפי מדרגתו במה שאמר מעט ורעים היו ימי שני היי כאילו הי עשה השי"ת עמו רעה. וזהו שתמנה הנביא ישע"י (מ"י כ"ז) למה תאמר יעקב ותדבר ישראל נסתרה דרכי מהי וכמו שיבואר בדבריו להלן מן המדרש.

וכעת כאשר קרבו ימי ישראל למות ויעקב אבינו עשה חשבון הנפש על כל ימי חייו, הרגיש בטעות זו ורצה לתקן המעוות, ועל כן המציא תואר חדש לחקב"ה ואמר האלקים הרועה אותי מעודי עד היום הזה, ר"ל אני טעיתי כמו הצאן שחושבים את הרועה כאכזר כאשר אין מבינים טובתו, כן אנכי לא הרגשתי מספיק איך הקב"ה מדרוך אותי ומפרטני כרועה נאמן ושומר אותי מכל רע וכי הוא הרועה אותי במרעה טוב מעודי עד היום הזה. ובוה תיקן את עצמו וכן לימד לדורות איך לבטוח בהי ואיך להבין הנהגתו ולהכיר השגתו — הי רועי לא אחסר!

ואולי לא בכדי הוא שנכתב "הרעה" כאן חסר ו' להשוות האותיות אל אותיות על רעה, כדי לרמז שמה שנראה לנו כרעה הוא באמת רועה. וזו הוראת ישראל אבינו אלינו כאשר בירך את בנו יוסף הצדיק על ערש דו.

1 ויש לצרף לזה מענינא דיומא, דהנה כתב הבית יוסף (סי' תקנ) בשם האבודרהם (כהל' הענין עמ' ונד) שעשרת בטבת הוא משונה משאר תעניות, שאם היה חל בשבת לא היו יכולים לדחותו ליום אחר, מפני שנאמר בו (יחזקאל כד, ב) בעצם היום הזה כמו ביום הכפורים. ומסיים הב"י: ולא ידעתי מנין לו זה.

2 וכתב החתם סופר (מובא בסידור החת"ס בפירושו לסליחות לעשרה בטבת) לבאר הענין, כי בשנה שנחרב הבית בטי' באב כבר נגמר הדין ב' בטבת לפניו, וכן בכל שנה ושנה גזור הדין בעשרה בטבת אם יהיה אבילות חשעה באב בשנה זו, וידוע דעל צרה שעברה, כמו יום שמת בו אביו ואמו, אין מתענין בשבת, אבל תענית חלום מותר להתענות, דבשכיל עונג שיש לו שמבטל צרה העתידה לבוא עליו לא מעונה הוא, הילכך תענית ט' באב, דהוה רק על צרה שעברה לא דחי שבת, אבל תענית י' בטבת והו' על ביטול צרה העתידה, ועונג הוא, על כן היה דוחה שבת, עכ"ל, והיינו שמכיון שבי' טבת היום למעלה אכ' יבנה בית המקדש בשנה זו, הרי זה תענית על צרה העתידה לבוא, וזה מותר להתענות, כיון שיש לו עונג שעל ידי תעניתו אולי יוכל למנוע את הצער.

12
א"כ ק"ו
ל"א

ביאור הבית ישי כענין צום עשרה בטבת

3 ובספר דרשות בית ישי להרה"ג ר' שלמה פישר שליט"א (חלק א' סי' ל') כתב, שרואים ככל התעניות כמו י"ז בתמוז וט' באב שהיה מארע ביום זה בעבר שעל ידו הושרש פורענות ביום זה, י"ז בתמוז הוא יום חטא העגל וט' באב הוא יום חטא המרגלים, אמנם לא מבואר מה אירע בעבר בעשרה בטבת, שעל ידו הושרש פורענות ביום זה, והציע הבית ישי שיש לומר כי מכירת יוסף אירע ביום זה, וד"ל: הנה מכירת יוסף לא פורש באיזה יום היה, ואילולי דמסתפינא אמינא שהיה ביום עשרה בטבת,

4 ואעפ"י שאין ראיה לדבר זכר לדבר איכא, כי חודש טבת מזלו גדי, וגדי מסמל את חטא מכירת יוסף, על שם הכתוב (בראשית לו, לא) וישחטו שעיר עזים, וכמו שביארנו את דברי הגמרא (שבת פח:): עון גדי שכרמתי לו, עכ"ל.

5 הרי מבואר מזה שבעשרה בטבת נשרש בו שנאת אחים על ידי מכירת יוסף, ועי"ז נגרם מה שנגרם, ובעזוזותינו הרבים עדיין לא נושענו ועדיין לא נבנה הבית, על כן מחובתנו להרגיש את דברי הירושלמי והתניא הנזכרים, שכולנו חטיבה אחת, אחים ממש, וצריכים אנו לדאוג זה לזה, ועי"ז יפסקו בשמים בעשרה בטבת שנה זו, שיכנה ביהמ"ק במהרה, וצום החמישי יהפך לששן ולשמחה, אמן.